

Tellefs sjøfløyte

TELLEF KVIFTE

- 1 • Prestegangaren
- 2 • Tversover'n
- 3 • Den endelause
- 4 • Dei frearlause menn
- 5 • etc.
- 6 • Gangar etter Olav Dale
- 7 • Ivelandsspringar
- 8 • Jentebedrageren
- 9 • Kolbrennervisa
- 10 • Kubbestollåtten
- 11 • Gamle Guro
- 12 • Lea deg, gamle Ola
- 13 • Bonde etter Håkon Asheim
- 14 • Sjung høyt min sjel – juleverset
- 15 • Soteroen
- 16 • Tri hjarter på ei snor

Den norske (?) sjøfløyta

LYTTEANVISNING *Et helt album med bare solo fløyte? Dette er vel bare for spesielt interesserte? Ja, ihvertfall for de også - men også for mange andre. For eksempel for dere som synes at et helt album med bare feleslåtter blir slitsomt: fløyta er mye snillere med øret enn de fleste feler. Og bruk gjerne disse slåttene som krydder i spillelister med annen musikk!*

I år er det 40 år siden Per Midtstigen gav meg en fløyte som han kalte «sjøfløyte». For meg så den ut som en forholdvis normal altblokkfløyte, men den låt annerledes, med en upolert tone, og stemt litt annerledes (eller 'feil' som en klassisk blokkfløytespiller ville sagt) enn de 'vanlige' blokkfløytene jeg hadde fra før.

Poenget med denne fløyta var at den – til forskjell fra andre blokkfløyter – hadde status som *norsk folkemusikkinstrument*.

Sjøfløyta som folkemusikkinstrument i dag er nært knyttet til Numedal, i og med at de to eldste – og viktigste – kildene med opptak er fra numedølene Hellik Stuvstad og Knut Juveli, og mange av fløytene som fortsatt brukes, ble laget av Nils Stuvstad, bror til Hellik. Nils produserte fløyter frem til 1980.

På dette albumet har jeg med én slått etter Hellik Stuvstad. Bortsett fra et par låter som jeg har laget selv, er resten av repertoaret hentet fra norske tradisjoner, deriblant mange slåtter som jeg har ført over fra hardingfele til fløyte.

Så da er det vel opplagt at sjøfløyta er et norsk folkemusikkinstrument? Det nå likevel slik: bortsett fra de fløytene som ble laget i norske bygder, ble et stort antall fløyter importert fra fabrikker i Tyskland og Holland. Der ble de helt klart laget som 'blokkfløyter' – og 'sjøfløyter' ble de først når de ble tatt i bruk i Norge, lenge etter at de var laget. Så selve *instrumentet* kan neppe sies å være spesielt 'norsk' – slik munnharpa og fiolinen heller ikke er spesielt éntydig norske som instrumenter. Men alle disse fungerer fint som instrumenter til å spille norsk folkemusikk

på – og for den saks skyld svensk folkemusikk, dansk folkemusikk, finsk folkemusikk, bulgarsk folkemusikk...

Hvor viktig er det om – og, i tilfelle, på hvilken måte – sjøfløyta er norsk? Jeg syntes det var spennende med en 'norsk blokkfløyte' og tilhørende spilletradisjon da jeg ble introdusert til dette av Per tilbake på 70-tallet. I dag er 'det norske' ved dette prosjektet ikke like viktig som jeg opplevde det den gangen. Det er fristende å sitere Jan-Petter Blom (fritt etter hukommelsen):

Når vi danser springar er det jo som regel for å ha det gøy. Det er ikke slik at vi hele tiden bare hopper og ned for å si «jeg er norsk, jeg er norsk, jeg er norsk..»

*Tellef, tror att ordet upp
fattas här, men vågar inte
gissa hur det stavas på norska*

The Norwegian (?) *sjøfløyte*

LISTENERS' GUIDE *A whole album of nothing but solo flute tunes? Isn't that appealing to a pretty niche audience? Well, yes, it's certainly aimed at them – but there's plenty to interest other listeners too. For example, all you people who find a whole album of nothing but fiddle tunes a bit hard going. After all, flutes are much easier on the ear than most fiddles. And of course you can always use these tunes to spice up playlists of other music!*

This year it will be 40 years since Per Midtstigen first gave me a flute he called a *sjøfløyte* (lit. sea flute). It looked to me like a relatively normal alto recorder, but had a different sound, with an unpolished tone and was tuned slightly differently than the 'normal' recorders I already had (indeed a classical recorder player would say it was "wrongly" tuned).

The point about this flute was that – unlike other recorders – it had the status of being a *Norwegian traditional music instrument*.

Nowadays the *sjøfløyte* as a traditional instrument is most closely associated with Numedal, since Hellik Stuvstad and Knut Juveli, the two oldest – and most important – sources of recorded tunes came from there. Moreover, many of the flutes still in use were made by Nils Stuvstad, Hellik's brother, who was making them up until 1980.

I've included one tune from Hellik Stuvstad on this album. Other than a couple of self-penned tunes, the rest of the repertoire is drawn from Norwegian traditions and includes many Hardanger fiddle tunes I've adapted for the *sjøfløyte*.

But is it so obvious that the *sjøfløyte* is a Norwegian traditional instrument? After all, the fact is that, other than the flutes made in Norwegian villages, many were imported from factories in Germany and Holland. They were quite obviously produced as 'recorders' and only became '*sjøfløyter*' when they started to be used in Nor-

way, long after they had been made. So the instrument itself can hardly be said to be especially 'Norwegian' – any more than the Jew's harp or violin can be said to be especially and uniquely Norwegian instruments. Nonetheless, all of them work well as instruments for playing Norwegian traditional music – and Swedish, Danish, Finnish or Bulgarian traditional music for that matter...

How important is it whether the *sjøfløyte* is Norwegian – and if so, in what respect? When Per introduced me to it back in the 1970s I was excited about the idea of a 'Norwegian recorder' with an associated playing tradition. Today the "Norwegian" aspect of this project doesn't feel as important to me as it did in those days. It's tempting to quote Jan-Petter Blom (to the best of my recollection):

"When we dance the *springar*, we generally do it for fun. We don't spend the whole time jumping up and down just to say: "I'm Norwegian, I'm Norwegian, I'm Norwegian".

Slåttene

Mange av slåttene på dette albumet har jeg lært på hardingfele, som hardingfeleslåtter. De aller fleste har jeg lært av Salve Austenå, fra Tovdal og bosatt i Åmli. Mange av slåttene finnes også i ulike versjoner i Setesdal og Telemark, formet på mange vis av mange utøvere som hver har satt sitt preg på musikken. På veien fra fele til fløyte har slåttene også blitt endret, i pakt med instrumentenes muligheter og begrensninger.

1 • Prestegangaren

Etter Salve Austenå på hardingfele.

2 • Tversover'n

Tittelen refererer til et klesplagg en god venn og kollega gjerne bærer. Egen komposisjon, urframført på konsert til minne om Sigbjørn Bernhoft Osa på Voss 1991.

3 • Den endelause

Springar. Navnet kommer av at slutten på slåtten leder så selvfølgelig videre tilbake til starten at det er omtrent umulig å slutte. Lært av Leiv Solberg på hardingfele.

4 • Dei frearlaus menn

En av de mange som Svein Hovden sang inn på voksrull tidlig på 1900-tallet, og som Kirsten Bråten Berg har gjort kjent. Min versjon er etter Kirsten.

5 • etc.

Reinlender? Halling? Egen komposisjon som ikke helt klarer på bestemme seg for hva den egentlig er.

6 • Gangar etter Olav Dale

En gangar som ligner på flere andre, deriblant Uppstaden og Ufredsslåtten. Denne har jeg etter en gramfonplate som Olav Dale fra Tovdal spilte inn i USA, og sendte hjem som hilsen.

7 • Ivelandsspringar

Etter noter – først på hardingfele; flyttet derfra til fløyta. Takk til Ånon Egeland som gjorde meg oppmerksom på denne notesamlingen etter Olav Frøysaa, der den heter «Springdans».

8 • Jentebedrageren

Gangar, omtrent slik jeg lærten den av Salve Austenå på hardingfele.

9 • Kolbrennervisa

Tonen lærte jeg av Ånon Egeland, men teksten kjente jeg fra et ark jeg fant blant papirer min bestefar etterlot, der han hadde skrevet opp flere vers av denne visa.

10 • Kubbestollåtten

Halling; lært av Gunnlaug Lien Myhr, fra hardingfele til saksofon, og så ført videre til fløyte.

11 • Gamle Guro

Etter Hellig Stuvstad, som er en av de to eldre kildene vi har på sjøfløyte.

12 • Lea deg, gamle Ola

Gangar; lært av Salve Austenå på hardingfele.

13 • Bonde etter Håkon Asheim

Denne lærte Håkon Asheim til Chateau Neuf spellemannslag på 90-tallet,

14 • Sjung høyt min sjel – juleverset

Denne tonen har jeg etter Hanne Kjersti Yndestad, og spilte den inn på sekkepipe på albumet “North Sea Music” utgitt i 1997.

15 • Soteroen

Gangar; lært på hardingfele av Salve Austenå. Dette er en av de fineste hardingfeleslåtter jeg vet om, så det tok mange år før jeg i det hele tatt tenkte på å spille den på fløyte.

16 • Tri hjarter på ei snor

Springar; lært av Salve Austenå på hardingfele

The Tunes

I learnt many of these pieces on the Hardanger fiddle as Hardanger fiddle tunes. Most of them come from Salve Austenå of Tovdal, who now lives in Åmli, southern Norway. Alternative versions of a lot of the tunes can also be found in Setesdal and Telemark, and have been shaped in many ways by many performers, each of whom has set his or her own personal stamp on the music. In their journey from fiddle to flute, the tunes have also been altered, according to the possibilities and limitations of both instruments.

1 • Prestegangaren [*The priest's gangar*]
Hardanger fiddle tune from Salve Austenå.

2 • Tversover'n [*The bow tie*]
The title refers to an item of clothing a good friend and colleague likes to wear. My own composition, originally written for a memorial concert for Sigbjørn Bernhoft Osa in Voss 1991.

3 • Den endelause [*The endless tune*]
Springar. The name derives from the fact that the end of the tune leads so obviously back to the beginning that it's almost impossible to finish it. Learnt from Leiv Solberg on Hardanger fiddle.

4 • Dei frearlause men [*The outlaws*]
One of the many songs Svein Hovden recorded on a wax cylinder in the early 1900s, made popular by Kirsten Bråten Berg. I based my version on Kirsten's.

5 • etc.

Is it a *reinlender*? Is it a *halling*? A self-penned tune that can't quite make up its mind what it is.

6 • Gangar etter Olav Dale [*Gangar, from Olav Dale*]

A *gangar* that bears a resemblance to many others, including Uppstaden and Ufredsslåtten. I learnt this one from a gramophone record that Olav Dale of Tovdal recorded in the USA and sent back home as a greeting.

7 • Ivelandsspringar [*Springar from Iveland*]
Learnt from manuscripts, originally on Hardanger fiddle and then adapted for the flute. I'm grateful to Ånon Egeland who drew my attention to Olaf Frøysaa's manuscripts, in which this tune is known simply as "*Springdans*".

8 • Jentebedrageren [*The deceiver of girls*]
Gangar, more or less the way I learnt it from Salve Austenå on Hardanger fiddle.

9 • Kolbrennervisa [*The charcoal burner's song*]
Although I learnt the melody from Ånon Egeland, the text comes from a page I found among papers left by my grandfather, on which he had written out several verses of this song.

10 • Kubbestollåtten [*The log chair tune*]
Halling; learnt from Gunnlaug Lien Myhr, adapted from Hardanger fiddle first for saxophone and then for flute.

11 • Gamle Guro [*Old Guro*]

From Hellik Stuvstad, one of our two oldest sjøfløyte sources.

12 • Lea deg, gamle Ola [*Shake a leg, Old Ola*]
Gangar; learnt from Salve Austenå on Hardanger fiddle.

13 • Bonde etter Håkon Asheim [*Bonde, from Håkon Asheim*]
Håkon Asheim taught this tune to Chateau Neuf spellemannslag in the 1990s.

14 • Sjung høyt min sjel – juleverset [*Sing loud my soul – Christmas song*]
I learnt this tune from Hanne Kjersti Yndestad, and recorded it on the bagpipes on the album "North Sea Music", released in 1997.

15 • Soteroen
Gangar; learnt on the Hardanger fiddle from Salve Austenå. This is one of the finest Hardanger fiddle tunes I know, so it was many years before I even thought about recording it on the flute.

16 • Tri hjarter på ei snor [*Three hearts on a string*]
Springar; learnt from Salve Austenå on Hardanger fiddle

Tellef Kvifte (1947-)

Folkemusiker, jazzmusiker, musikkprodusent, musikkforsker... Spiller sjøfløyte, saksofoner, piano og keyboard, laptop og sekkepipe. Og litt hardingfele. Har vært en del av det norske musikklivet i over 50 år, og deltatt i mange ulike grupper, som Universitetets storband, Slinkombas, TradArr, Oslo Musica Antiqua, Chateau Neuf spellemannslag, North Sea Music, LuckyLoop, Friensemblet, Nunatak.

Tellef Kvifte (1947-)

Traditional musician, jazz musician, music producer, music researcher. Tellef plays sjøfløyte, saxophones, piano and keyboard, laptop and bagpipes. And a little Hardanger fiddle. He has been on the Norwegian music scene for over 50 years, and has been involved in many different groups, including Universitetets storband, Slinkombas, TradArr, Oslo Musica Antiqua, Chateau Neuf spellemannslag, North Sea Music, LuckyLoop, Friensemblet and Nunatak.

*Fløyte bygget av Nils Stuvstad
Innspilt i Studio 5b, Oslo, våren 2016 ved Tellef Kvifte
Mastring ved Tor Magne Hallibakken*

*Flute made by Nils Stuvstad
Recorded at Studio 5b, Oslo, Spring 2016 by Tellef Kvifte
Mastering by Tor Magne Hallibakken*

*English translation and editing:
Lucy Moffatt (lucy@moffatt-editorial.com)*

*English translation and editing:
Lucy Moffatt (lucy@moffatt-editorial.com)*

*Taragot 04
© Taragot/5b.no AS 2016*

*Taragot 04
© Taragot/5b.no AS 2016*